

Εισαγωγή στην Αισθητική των Τεχνών

Δρ. Βασιλική Ρεράκη

Μάθημα: *Αισθητική των Τεχνών, SMOT 269*

Αισθητική (αισθητικός-αίσθησις)

- Αισθητική → αισθήσεις
- Αισθητική → *Εννοια του ωραίου*

Ιδέα των «καλών τεχνών» (Batteux, 1746), οι οποίες δεν αποβλέπουν σε κάποια πρακτική ανάγκη, αλλά στην απόλαυση του ωραίου, με χαρακτηριστικό τη μίμηση της *ωραίας φύσης*.

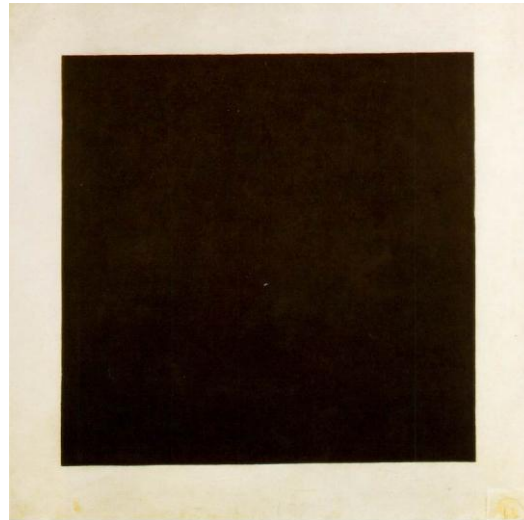
Αισθητική ως κλάδος της φιλοσοφίας

- Αισθητική ως κλάδος της Φιλοσοφίας-18^{ος} αιώνας. Επινόηση του ευρωπαϊκού κλασικισμού (ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα)
- Ο γερμανός φιλόσοφος A. **Baumgarten** εισάγει τον όρο «αισθητική» (1750, *Aesthetica*) στη φιλοσοφική μελέτη των τεχνών.
- **Η Αισθητική εξετάζει τη φύση της τέχνης και τον τύπο της εμπειρίας που έχουμε από την επαφή μας με τα έργα τέχνης.**
- Η Τέχνη ως αισθητική εμπειρία (συναισθήματα, συγκινήσεις γνώση/μέθεξη πώς αισθανόμαστε, τί σκεφτόμαστε, πώς μας επηρεάζει.

Σύντομη ανασκόπηση αισθητικών θεωριών

- **Πλάτων:** Τέχνη είναι η μίμηση της πραγματικότητας
- **Αριστοτέλης:** Η τέχνη μας προσφέρει καλά και κακά πρότυπα, μας επιτρέπει να παραδειγματιστούμε και μέσω της *κάθαρσης* να γίνουμε ωριμότεροι και ικανοί να αντιμετωπίσουμε τη ζωή.
- **Kant** (Διαφωτισμός): ασχολείται με τον τρόπο πρόσληψης του έργου τέχνης, υπό ποιες προϋποθέσεις εκφέρουμε κρίσεις για το έργο τέχνης. «Η αισθητική απόλαυση είναι υποκειμενική αλλά διεκδικεί καθολική ισχύ».
- **Hegel** (19ος αιώνας): εστιάζει όχι στις αισθήσεις αλλά στην κριτική σκέψη. Η τέχνη προσφέρεται όχι τόσο για συγκίνηση και απόλαυση αλλά για κριτική και στοχασμό (βλ. μοντέρνα τέχνη).

Το μαύρο τετράγωνο (Καζιμιρ Μαλέβιτς, 1923 –
Μουσείο της Πετρούπολης)

Αισθητική ως θεωρία για την τέχνη

Θεμελιώδη ερωτήματα – Προβληματισμοί

- Τι είναι τέχνη;
- Τι θεωρούμε έργο τέχνης;
- Ποιός/ποιά θεωρείται καλλιτέχνης;
- Έννοια του καλλιτεχνικού γούστου και της αισθητικής αποτίμησης
- Πρόσληψη του έργου τέχνης (αισθητική απόλαυση, συγκίνηση)
- Υψηλή τέχνη και μαζική κουλτούρα
- Αισθητική αγωγή

Τι είναι Τέχνη;

- **(Λέων Τολστόι, 1828-1910).** «Η τέχνη είναι ένα μέσον επικοινωνίας των ανθρώπων: ο δημιουργός, μέσω αυτής, εκφράζει συνειδητά ορισμένα αισθήματα και ιδέες επιζητώντας να κάνει κοινωνούς και τους άλλους ανθρώπους και να ασκήσει πάνω τους κάποια ψυχική επιρροή. Η αληθινή τέχνη δεν μπορεί να είναι εγκεφαλική ή επιτηδευμένη. Οφείλει εξ'ορισμού να είναι προσιτή σε όλους ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου ώστε να συγκινεί τους ανθρώπους και να τους επηρεάζει ψυχικά. Μόνο τότε η τέχνη μπορεί να επιτελέσει τον προορισμό της: να παραμερίσει τη βία και να ενώσει την ανθρωπότητα σε μια οικουμενική αδελφότητα».

Πώς μπορούμε να ορίσουμε την Τέχνη;

- Ο ορισμός της Τέχνης δεν είναι σταθερός: μεταβάλλεται από εποχή σε εποχή και διαφέρει ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο αναφέρεται.
- Το νόημα της Τέχνης είναι **σχετικό και μεταβαλλόμενο.**

Η τέχνη άλλων τόπων και άλλων εποχών

- [...] Η τέχνη άλλων τόπων και άλλων εποχών δεν συναντά πάντα τα σύγχρονα κριτήρια για την τέχνη που παρουσιάζεται στις γκαλερί και εκφράζει ατομικούς «στόχους» ή ιδιοφυΐα. Τα έργα τέχνης μπορεί να είναι χρηστικά ή πνευματικά ή και τα δύο. Μπορεί να έχουν αξία μόνο σε μια τελετή και με τελετουργικό συγκείμενο και ούτω καθεξής. Η τέχνη μπορεί να παράγεται από μια συλλογικότητα, μπορεί να είναι ένας κήπος ή μια τελετουργία του τσαγιού, ένα boomerang, ένα τσουκάλι για σπόρους, μια προγονική μάσκα ή ένα kayak, ένα μαυσωλείο ή ένα νόμισμα[...]. C. Freeland, *Μα είναι αυτό τέχνη*, σελ.73, Πλέθρον, 2005.

Μα είναι αυτό τέχνη; (Mona Lisa-
Leonardo Da Vinci, 1503) Παρίσι, Μουσείο του Λούβρου

Δρ. Βασιλική Ρεράκη - Αισθητική των
Τεχνών

Μα είναι αυτό τέχνη;

Brillo Boxes (Andy Warhol, 1964-γκαλερί Stabler, Νέα Υόρκη)

Μπορούμε να θεωρήσουμε τα Brillo Boxes έργα τέχνης;

- “Γιατί αυτό είναι ένα έργο τέχνης, όταν αντικείμενα ολόιδια με αυτό, τουλάχιστον σύμφωνα με διαχρονικά κριτήρια, είναι απλώς αντικείμενα ή στην καλύτερη περίπτωση απλά χειροτεχνήματα”; **(Arthur Danto, *Beyond the Brillo Box*).**
- Η χειρονομία του Warhol θα μπορούσε να θεωρηθεί τέχνη στην αρχαία Ελλάδα, στη μεσαιωνική Γαλλία ή στη Γερμανία του 19^{ου} αιώνα; **Με τα Brillo Boxes ο Warhol διακήρυξε πως οτιδήποτε μπορεί να γίνει έργο τέχνης αν του δοθεί η κατάλληλη ευκαιρία και γίνει αντικείμενο θεωρίας.** Τίποτα δεν είναι έργο τέχνης χωρίς την ερμηνεία που το θεσμοθετεί ως τέτοιο (Freeland, 2005).

Brillo Boxes

- Ένα αντικείμενο όπως τα Brillo boxes βαφτίζεται “τέχνη” αν γίνει δεκτό από διευθυντές μουσείων και γκαλερί ή αγοραστεί από συλλέκτες έργων τέχνης. (Freeland, 2005, σελ.51).

Η φάρσα ενός 17χρονου στο Μουσείο του Σαν Φραντσίσκο. (Πέρασαν για μοντέρνα τέχνη ένα ζευγάρι γυαλιά μυωπίας και τα φωτογράφιζαν...)

Τα όρια της μοντέρνας Τέχνης φαίνονται να είναι ρευστά

Παραδείγματα

- Φάρσα στο μουσείο του Σαν Φραντσίσκο
- «Λάθος» της καθαρίστριας σε μουσείο του Μπάρρι

Υπάρχει μοντέρνα Τέχνη αν δεν την αντιληφθεί η καθαρίστρια; Το ερώτημα «γεννήθηκε» σε Μουσείο του Μπάρι.

Πηγή: <https://www.lifo.gr/comment/178143>

Δρ. Βασιλική Ρεράκη - Αισθητική των
Τεχνών

Βιβλιογραφία

- Cynthia Freeland, *Μα είναι αυτό Τέχνη;* Πλέθρον, 2005.
- Arthur Danto, *Τί είναι αυτό που το λένε τέχνη.* Μεταίχμιο, 2014.